

УДК 658:27.622

О.В. КАЛІНІЧЕНКО, канд. екон. наук., доц., Криворізький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАХОДІВ ЩОДО БОРотьБИ З ПИЛОМ НА ВІДКРИТИХ РУДНИХ СКЛАДАХ

Запропонована робота присвячена дослідженню економічної доцільності технічних та природоохоронних заходів, присвячених боротьбі з пилом на промислових площадках та відкритих рудних складах гірничовидобувних підприємств.

З метою зменшення шкідливого впливу на довкілля від видування пилу на відкритих рудних складах в умовах шахти «Родіна» ПАТ «КЗРК» запропоновані комплексні техніко-економічні заходи. Удосконалено теоретичні та методичні положення щодо визначення економічної доцільності заходів щодо боротьби з пилом на відкритих складах гірничовидобувних підприємств.

Доведено, що провідним принципом природокористування в наш час є еколого-економічний, за якого критерій ефективності господарювання в гірничовидобувній галузі формулюється так: одержання максимального прибутку з мінімальними затратами й мінімальними порушеннями природного середовища та екологічного стану басейну.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Тенденції соціально-економічного розвитку України ставлять завдання щодо вироблення нових підходів та критеріїв оцінки наявного стану та системи природокористування, що склалася. Взаємозумовленість суспільного буття і природи полягає в тому, що суспільство в процесі свого розвитку не може не впливати на природу, що, у свою чергу, впливає на нього. Пізнання характеру й основних форм зв'язків між ними є ключем до вирішення протиріч їхньої взаємодії, тобто до розуміння сутності раціонального природокористування.

Сучасний процес раціонального природокористування варто розглядати як більш широке поняття ніж матеріальне виробництво, оскільки воно, поряд із виробничим споживанням і відтворенням природних ресурсів, охоплює ще і діяльність по охороні навколишнього середовища від деградації і забруднення.

Необхідність популяризації знань про використання природних ресурсів та охорону довкілля і формування екологічного світогляду вимагає систематизації теоретичних, методологічних та прикладних аспектів економіки природокористування, що розглядає соціально-економічну сторону залучення природного капіталу у відтворювальний процес.

Аналіз досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії та методології економіки природокористування зробили провідні вітчизняні вчені і вчені близького зарубіжжя, такі як Т. Хачатуров, М. Федоренко, О. Балацький, С. Дорогунцов, Г.О. Туниця, В. Трегобчук, В. Мігденко, І. Бистряков, Р. Слав'юк, Я. Коваль, А. Лисецький, А. Федорищева, Є. Хлобистов, Л. Мельник, Є. Мішенін, О. Кашенко, В. Кравців, В. Борисова, З. Герасимчук, Я. Мольчак, Ю. Стадницький, М. Лук'янчиков, І. Потравний, О. Царенко, О. Несветов, М. Кадацький, К. Пап'юнов, В. Новицький, І. Синякевич, Л. Кожушко, В. Шевчук, В. Сахаєв, О. Голуб, О. Струкова, Л. Горбач, І. Сотник та інші [1–6].

Постановка завдання. Висока концентрація та тісне розміщення родовищ залізних руд сприяло інтенсивному розвитку гірничорудної промисловості в регіоні, що сприяло значному навантаженню на природне довкілля.

На підставі оцінки сучасного екологічного стану Криворізький залізорудний басейн відноситься до гірничодобувного регіону з критичним станом довкілля. Таким чином, дослідження та визначення економічної доцільності заходів боротьби з пилом на відкритих рудних складах є актуальним науковим завданням, яке має важливе народногосподарське значення.

Викладення матеріалу та результати. Оскільки довкілля виконує такі життєво важливі функції, як забезпечення людей природними ресурсами, природними послугами (рекреація, туризм, естетичні задоволення), поглинання відходів і забруднень, то, реалізуючи заходи з охорони природи й використання її ресурсів, слід знати економічну вартість цього й ціну шкоди, заподіяної природі антропогенними забрудненнями та впливами.

Діяльність гірничодобувної компанії виявляє негативний вплив на навколишнє

середовище. При здійсненні діяльності з видобутку корисних копалин існує ризик перевищення гранично припустимих концентрацій шкідливих речовин у компонентах навколишнього середовища (пил та газ в атмосфері, солі у водних об'єктах, забруднення ґрунтів шкідливими викидами) [8].

Якісний економічний аналіз припускає визначення можливості настання ризикових ситуацій і характер їхніх наслідків.

Кількісний економічний аналіз припускає здійснення кількісної оцінки рівня ризику і визначення розміру можливого економічного збитку.

Безумовно, що базою для якісного і кількісного економічного аналізу повинна бути достатня кількість інформації при дослідженні екологічного впливу гірничовидобувних підприємств на природне середовище регіону. В зв'язку з цим, ціллю виконаних досліджень є удосконалення системи організації інформаційних потоків при моніторингу техногенного впливу відкритих гірничих робіт на навколишнє середовище [9 - 13].

Після об'єктивного аналізу причин екологічних катастроф і величезних економічних втрат від нерозумного господарювання, яких людство зазнало останніми десятиліттями й раніше, стало зрозуміло, що принципи природокористування мають бути інакшими, якщо ми хочемо вижити. Забруднення - це насамперед економічна проблема, яку слід визначати економічними термінами. (Л. Рафф, американський економіст).

Тому провідним принципом природокористування в наш час став еколого-економічний, за якого критерій ефективності господарювання формулюється так: одержання максимальних матеріальних благ з мінімальними затратами й мінімальними порушеннями природного середовища. Але це потребує вкладання великих коштів у природоохоронну сферу, що завжди суттєво знижує прибутковість виробництва.

Тому, як і раніше, стикаються екологічні та економічні інтереси, й, на жаль, здебільшого другі перемагають: вирубуванню лісів віддають перевагу над їх використанням для рекреації, розвитку туристичного бізнесу - над збереженням рідкісного ландшафту чи озера, а морських нафтопромислів - над збереженням морських екосистем і т. д. При цьому здійснити порівняльну економічну оцінку різних природних ресурсів нині та у віддаленому майбутньому буває досить важко. Сьогодні вартість природних благ і послуг або взагалі не визначено, або її занижують, що часто призводить до прийняття антиекологічних рішень, до спотвореної оцінки економічного розвитку через традиційні показники валового національного продукту, ріст якого часто супроводжується деградацією довкілля.

За своєю експлуатацією природні ресурси, енергія на фоні поглиблення забруднення і збільшення відходів промислового сектора - найважливіші з причин погіршення якості навколишнього середовища. Далі, як тільки екологічні наслідки промислової активності перебільшують допустимий рівень, відбудеться блокування подальшого існування підприємства.

Тому однією з важливих цілей промислової політики є створення основи для сильного, новаторського і конкурентоспроможного індустріального середовища. Таким чином гарантується конкурентоспроможність і постійність.

Інтерес суспільства полягає у тому, щоб довгострокові економічні і соціальні вигоди не приносять у жертву заради короткострокових фінансових прибутків.

Екологічно чиста промисловість більше не є питанням розкоші, а питанням необхідності.

Показниками збитків від забруднення довкілля слугують: підвищення рівня захворюваності населення; зниження продуктивності сільського господарства; прискорення зношування основних фондів та ін. Вартість відновлення природи визначається за необхідними затратами на рекультивацію ландшафтів, відновлення водойм або сільськогосподарських угідь, озеленення тощо. Та при цьому часто неможливо оцінити погіршення соціального клімату, порушення рівноваги в екосистемах, загибель від техногенного впливу унікальних геологічних пам'яток чи ландшафтів, зникнення багатьох видів рослин і тварин. Особливо складно оцінити наслідки антропогенних негативних впливів на природу, коли треба дати довгостроковий прогноз збитків від нерационального природокористування. Затрати на охорону природи сьогодні можна обчислити досить просто й порівняно точно на підставі чинних стандартів і нормативів із застосуванням низки формул.

Природоохоронні заходи мають не тільки економічний ефект (заощадження витрат на лікування та соціальне страхування хворих, підвищення продуктивності праці, збільшення біопро-

дуктивності, облагородження ландшафту тощо), а й соціальний - поліпшення настрою людей, зменшення їх міграції, стримування конфліктів, зниження злочинності й т. д. До найважливіших проблем економіки природокористування належить правильна (об'єктивна) оцінка природних ресурсів.

Природоохоронні заходи повинні забезпечувати: а) дотримання нормативних вимог до якості навколишнього середовища, що відповідає інтересам охорони здоров'я людей і охорони навколишнього природного середовища з урахуванням перспективних змін, зумовлених розвитком виробництва і демографічними зрушеннями; б) одержання максимального народногосподарського економічного ефекту від поліпшення стану навколишнього середовища, збереження і більш раціонального використання природних ресурсів.

Ефективність природоохоронних заходів на різних рівнях оцінюється з допомогою показників або результатів - екологічних, соціальних та економічних.

Екологічний результат полягає в обмеженні негативного впливу на навколишнє середовище і поліпшенні його стану і проявляється в зменшенні об'ємів забруднень, що надходять у середовище, та рівня його забруднення (концентрації шкідливих речовин у землі, водоймах, атмосфері, рівнів шуму, радіації тощо), збільшенні кількості і поліпшенні якості придатних до використання земельних, лісових і водних ресурсів, у поліпшенні атмосферного повітря.

Соціальний результат полягає в підвищенні рівня життя населення, підвищенні ефективності соціального виробництва і збільшенні національного багатства країни. Соціальні результати виражаються в поліпшенні фізичного розвитку населення і в зниженні захворюваності, продовженні тривалості життя і періоду активної діяльності, поліпшенні умов праці та відпочинку, підтриманні екологічної рівноваги (включаючи збереження генетичного фонду), збереженні естетичної цінності природних ландшафтів, пам'яток природи, заповідних зон та інших територій під охороною, створенні сприятливих умов для розвитку і росту творчого потенціалу особи і культури, для вдосконалення свідомості людини.

У сучасних умовах можлива лише неповна, часткова оцінка соціальних результатів у грошовій формі. Наприклад, можна визначити приріст валового суспільного продукту і національного доходу внаслідок збільшення періоду активної діяльності населення, але не можна в грошовій формі визначити соціальні результати підтримання екологічної рівноваги, зростання свідомості людини та інші. Соціальний результат, який можна виразити в грошовій формі, називається соціально-економічним.

Економічний результат полягає в економії або попередженні втрат природних ресурсів, живої та уречевленої праці у виробничій і невиробничій сферах народного господарства і в сфері особистого споживання і виражається в грошовій формі.

Економічне обґрунтування природоохоронних заходів вимагає народногосподарського підходу, який передбачає:

повне охоплення всіх соціальних, екологічних і економічних результатів різних варіантів природоохоронних заходів у різних сферах народного господарства як найближчим часом, так і в більш віддаленій перспективі;

більш повне охоплення всіх витрат, пов'язаних із здійсненням різних варіантів природоохоронних заходів;

врахування фактора часу при оцінці витрат і результатів природоохоронних заходів;

міжгалузевий підхід з урахуванням необхідності економії всіх витрат і забезпечення ефективнішого використання природних ресурсів у масштабі всієї території, що розглядається (району, області, країни).

Економічне обґрунтування природоохоронних заходів провадиться шляхом порівняння економічних результатів цих заходів з витратами, необхідними для їх здійснення з допомогою системи показників загальної і порівняльної ефективності природоохоронних витрат і чистого економічного ефекту природоохоронних заходів.

Загальна ефективність природоохоронних заходів проявляється:

у сфері матеріального виробництва - приростом обсягу прибутку або зменшення собівартості продукції;

у невиробничій сфері - економією витрат на виконання робіт і надання послуг;

у сфері особистого споживання - скорочення витрат – особистих коштів населення, спричинених забрудненням навколишнього середовища.

Загальна (абсолютна) ефективність природоохоронних витрат визначається як відношення повного річного економічного ефекту від природоохоронних заходів до витрат на їх здійснення. Цей показник використовується при обґрунтуванні першочерговості напрямів капітальних вкладень природоохоронного призначення в територіальному або галузевому масштабі.

Загальна (абсолютна) ефективність природоохоронних витрат визначається з метою: встановлення народногосподарських результатів витрат на охорону навколишнього середовища;

виявлення динаміки ефективності всіх витрат і темпів їх зростання;

оцінки ступеня освоєння капітальних вкладень;

оцінки галузевих і територіальних пропорцій при розподілі капітальних вкладень;

порівняння фактичної і планової ефективності витрат;

прийняття рішень про черговість проведення природоохоронних заходів.

Чистий економічний ефект природоохоронних заходів складається з таких величин:

попередження економічних збитків від забруднення навколишнього середовища, тобто попередження витрат у матеріальному виробництві, в невиробничій сфері і у населення в результаті зниження забруднення навколишнього середовища;

приросту економічної грошової оцінки природних ресурсів, що зберігаються або поліпшуються внаслідок природоохоронних заходів;

приросту продукції, що реалізується в результаті більш повної утилізації відходів сировинних, паливно-енергетичних та інших матеріальних ресурсів у результаті природоохоронних заходів.

Чистий економічний ефект визначається як різниця між економічним результатом (з розрахунку на рік) природоохоронного заходу і витратами на його здійснення. Цей показник використовується для обґрунтування проектних рішень природоохоронних комплексів або об'єктів, коли порівнювані варіанти неоднакові за своїми соціальними та економічними результатами, а засоби (капіталовкладення) обмежені. В цьому випадку вибирають той варіант, який забезпечує максимальний чистий економічний ефект.

Ефективність виробництва визначає його результативність, тобто співвідношення між результатами, досягнутими у процесі виробництва, і витратами на їх забезпечення. Розглядаючи результативність господарської діяльності в галузі природокористування, важливо з'ясувати суттєвість еколого-економічного ефекту як ефекту економічного або соціального, або того і іншого водночас. Еколого-економічний ефект розкривається найбільш повністю з позиції задоволення еколого-ресурсних потреб суспільства, зростання суспільної споживчої вартості природи. В цьому розумінні еколого- економічний ефект має як соціальний, так і економічний аспект, але призначення еколого-економічного ефекту ще не вказує на його природу.

Задоволення еколого-ресурсних потреб здійснюється "через" екологічну сферу, а єдиною утворюючою субстанцією еколого- економічного ефекту виступає суспільна праця. Певні природні умови і ресурси в тій або іншій мірі впливають на економічний розвиток, що має конкретний вираз у реальному рівні ефективності суспільного виробництва. Екологічний чинник немовби робить свій "внесок" у суспільний розвиток. Більш того, природні умови розвитку суспільства є незамінними, тому вони мають високе соціальне значення і економічну оцінку, але це зовсім не вказує на те, що природні сили природи не пов'язані з працею. Саме завдяки праці вони залучені у виробництво, знаходяться під контролем людини і служать їй. До того ж тільки в результаті праці можна вирішити різноманітні еколого - ресурсні проблеми сучасного суспільства. Отже, еколого-економічний ефект є результатом розвитку виробництва, тому за своєю природою він виступає як різновид економічного ефекту. Однак він має іншу, відокремлену від традиційного економічного результату виробництва соціальну спрямованість.

Таким чином, про еколого-економічну ефективність можна говорити лише як про термінологічний різновид економічної результативності виробництва, що враховує екологічні наслідки свого розвитку. Її критерії служать максимізації екологічного ефекту при мінімальних витратах природокористування[1].

Головними компонентами екологізації економіки є:

формування інтернаціонального і міжрегіонального ринків екологічних факторів і цінностей;

перехід на нову систему ціноутворення, яка враховує екологічні фактори, збитки і ризик;

розширення системи платності природокористування;
підпорядкування економіки виробництва граничним екологічним вимогам і принципам збалансованості природокористування;
зміна і екологічна орієнтація структури потреб і стандартів [3].

Екологізація виробництва дозволяє зберегти і покращити навколишнє природне середовище. Кінцевим результатом абсолютно екологізованого виробництва є продукція безвідходного виробництва, а узагальнюючим показником екологічної оцінки суспільного виробництва виступає вартісний вираз продукції безвідходного виробництва.

Забруднення навколишнього середовища промисловими викидами в економічному плані є водночас процесом специфічного "споживання" елементів навколишнього середовища - повітря, води, ґрунту.

Забруднюючи природу будь-якими відходами, ми тим самим збільшуємо людські витрати на виробництво, знецінюємо виробництво, погіршуємо життя суспільства. Звідси матеріальне виробництво немовби суперечить самому собі, оскільки в результаті, зменшується суспільне добро. Якщо вироблене матеріальне добро зменшує величину існуючого природного добра (чистого повітря, води тощо) в таких розмірах, що загальна кількість благ зменшується, то це процес не розширеного, а звуженого виробництва. В такій ситуації працю, витрачену на виробництво продукції, слід розглядати як непродуктивну, випущену з порушенням екологічних норм, як соціальний збиток.

Відтворення природних ресурсів на сучасному етапі розвитку продуктивних сил неможливо без споживання матеріальних благ (будівництво очисних споруд, впровадження безвідходного виробництва, природоохоронного обладнання, відновлення лісу і підвищення продуктивності лісів і економічної родючості тощо), інакше кажучи, сьогодні творчість природи - це процес споживання матеріальних благ. Тому ставлення до відтворення природних ресурсів є водночас і ставленням з приводу споживання матеріальних благ, раніше накопичених суспільством. В зв'язку з цим досягнення певної величини еколого-економічного ефекту (вартість продукції безвідходного виробництва і мінус продукція, випущена з порушенням екологічних норм) пов'язане з витратами природокористування. З кожним роком розмір їх збільшується. Для сучасного періоду розвитку суспільного виробництва характерна тенденція зростання суспільно необхідних витрат на відтворення природних ресурсів[1].

Шахта «Родіна» - одна з найглибших шахт в Європі. Загалом на шахті «Родіна» станом на 1 січня 2014 року балансові запаси розвідані до глибини 1765 метра складають 152 млн. 590 тис. тонн руди з вмістом заліза в ній 57,49%.

Ефективна і надійна робота гірничовидобувних підприємств вимагає наявності резервів товарної сировини. Тому шахти мають склади для накопичення і збереження гірничої маси.

Склади руди слугують для накопичення й зберігання руди. Їх ємність залежить від виробничої потужності шахти, умов роботи та споживача. Склади обладнуються стаціонарними вантажними пристроями (крани, грейферів, портали, скреперні пристрої) або пересувними (автомобільні і тракторні перевантажувачі (стрічкові конвеєри) вантажними пристроями. Широке застосування на складах одержали стаціонарні установки з використанням мостових грейферних кранів [4].

В більшості випадків ці склади відкриті, що дає ряд переваг, а саме, вони прості в експлуатації, вимагають менше капітальних затрат і мають велику місткість. Розташовують склади на промислових майданчиках шахт.

Треба відмітити, що поряд з перевагами ці склади мають також і недоліки, головним є те, що при технологічних процесах відбувається інтенсивне пиловиділення. До таких технологічних процесів відноситься, насамперед, вільне зсипання гірничої маси, що впроваджується при завантаженні відкритих рудних складів і перевантаженні з них на транспорт. Запиленість на території відкритих складів і прилеглих районах є дуже значною.

Основним напрямом при пилоподавленні є скріплення пилу безпосередньо в місцях її осідання. Для пилоподавлення (пило зв'язування) можуть бути використані вода, розчини, бітуми, солі, колоїди, рослинні покриви і ін. У наш час широко використовується вода, яка знайшла застосування при всіх виробничих процесах.

Висока ефективність застосування пиловз'язуючих розчинів досягається за рахунок рівномірного нанесення їх на поверхню матеріалу, що складується. Аналіз засобів розпилення рідин,

що існують, показав, що для умов рудних складів можливо як пневматичне, так і гідравлічне розпилення рідин.

Для зволоження найбільше розповсюдження при позитивних температурах на складах, особливо рудних, одержали гідро-моніторно-насосні пристрої. При цьому залежно від місцевих умов використовуються гідро потяги, спеціальні поливальні машини, стаціонарні і напівстаціонарні гідромоніторні пристрої.

Гірська маса може зрошуватися однієї або одночасно двома установками. При роботі двох установок час зрошування забоїв скорочується в 2 рази і складає за даними 10 - 15 хвилин. Зволоження гірської маси дозволило значно понизити інтенсивність пилевиділення і запиленість повітря на робочих місцях до 1,3-2,4 мг/м³.

Головним недоліком пневмогідравлічних поворотних, обертаючихся й самообертаючихся зрошувальних пристроїв є наявність пневмомережі і компресорної мережі, прокладення трубопроводів стислого повітря й додаткові витрати енергії на отримання стислого повітря [2].

Запропоновано пристрій для отримання повітряно-водної суміші, який усуває всі вище зазначені недоліки. Для цієї мети пропонується застосувати повний кожух із флюгером, що жорстко закріплюється на хвостовій частині цього кожуха, який забезпечить постійну роботу зрошувального пристрою у напрямку вітру.

Запропонований пристрій працює наступним чином. Рідина під тиском подається по патрубку в корпус і напірним струменем витікає із сопла у зону пилоутворення. При цьому на виході із сопла напірний струмінь створює розрідження, в результаті чого відбувається ежектування повітря в полий кожух. Повітря захоплюється рідиною, змішується з нею і у вигляді повітряно-водяної суміші направляється в зону пилоутворення. Дія напірного струменя співпадає з напрямом вітру, що забезпечує підвищення ефективності знепилення, за рахунок збільшення напору струменя і його далекобійності.

Повітряно-водяна суміш діє на пил в зоні її утворення, при загрузці гірничої маси з висотної естакади на відкриту площадку, потім вона діє при русі пилу під дією вітру, маленькі краплі рідини з'єднуються з частками пилу й осаджуються під дією сил гравітації й аеродинамічного опору.

Цей пристрій може регулюватися механізмом керування наступним чином: вимірювач запиленості реєструє величину концентрації пилу в зоні пилоутворення; направляє відповідні сигнали в уніфіковану блочну систему регулювання, яка має блок автоматизованого обчислення, блок керування, синхронізації та блок цифро-аналогових перетворювачів, вихід яких пов'язаний з об'єктом регулювання – електричні клапани подання рідини.

Пристрій працює в повному автоматичному режимі. Витрати повітряно-водяної суміші регулюються в залежності від величини запиленості повітря. Дія повітряно-водяної суміші співпадає з напрямом вітру, що забезпечує підвищення ефективності знепилення.

Висновки. Запропонована робота присвячена дослідженню економічної доцільності технічних та природоохоронних заходів, присвячених боротьбі з пилом на промислових площадках та відкритих рудних складах гірничовидобувних підприємств є актуальною та має важливе народногосподарське значення.

З метою зменшення шкідливого впливу на довкілля від видування пилу на відкритих рудних складах в умовах шахти «Родіна» ПАТ «КЗРК» необхідно введення наступних заходів:

у якості зрошувальних пристроїв для пилеподавлення на відкритих рудних складах використовувати, пневмогідравлічний пристрій, що, в залежності від умов, само обертається, обертається або повертається, цей пристрій дозволяє у повній мірі здійснити автоматизоване керування зрошенням;

застосовувати у зимовий період пилозв'язуючий розчин пластифікатор форміатно-спиртовий (ПФС) для штучного збільшення сил аутогенезії на поверхнях, які пилять, а у весняний, літній й осінній періоди - вапняковий розчин;

використовувати у якості води для зрошення, шахтну (технічну) воду;

впровадити на естакадному складі вітрозахисного пристрою з аспірацією запиленого повітря;

впровадити спуск для гірничої маси на склад з крутим кутом з розвантаженням по висоті корпусу.

Значення питомих економічних збитків 1 т. викидів в атмосферу складають в США 100-

200 \$ [7]. Розрахунок економічної ефективності природоохоронних заходів показав, що витрати після впровадження нового обладнання скоротилися і складають 663606,98 грн.

Список літератури

1. **Голікова А.П.** - Регіональна економіка та природокористування.-2004/ - 236с.
2. **Беспамятнов Г.П.**, Кротов Ю.А. Гранично допустимі концентрації хімічних речовин у навколишньому середовищі. Львів: Хімія, 1985. – 167 с
3. **Макарова Н.С.**, Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В. М 15 Економіка природокористування: Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 322с.
4. Вредные вещества в промышленности (Справочник под общ. ред. В.А.Филатова, В.А.Курляндского). Львов: Химия, 1993. – 344 с.
5. **Калініченко О.В.**, Ступнік М.І., Калініченко В.О. Визначення економічних ризиків від порушень денної поверхні в результаті підземного видобутку руд / Вісник Криворізького національного університету : зб. наук. праць. – Кривий Ріг. – 2012. – Вип. 32. – С. 246-250.
6. **Ступнік М.І., Калініченко О.В., Калініченко О.В.** Економічна оцінка ризиків можливих геомеханічних порушень денної поверхні в полях шахт Кривбасу / Науковий вісник Національного гірничого університету. – Дніпропетровськ. – 2012. – № 6. – С. 126-130.
7. Эколого-экономическое обоснование параметров открытых складов навалочных грузов путем прогнозирования процесса пылеуноса. – Журнал «Экологические системы и приборы», №1, 2005, С. 30 – 33.
8. **Вилкул Ю.Г.** Определение параметров горных предприятий на основе оптимизации эколого-экономических показателей. Дисс. . . докт. техн. наук: 05.15.03. – Кривой Рог, 1994. – 423 с.
9. **Деева Н.Э.** Методические особенности оценки и прогнозирования экологических рисков промышленных предприятий: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. Вип. 177, 2003.
10. **Жуков С.О., Калініченко О.В., Герасимова К.В.** Реальні зовнішні фактори – детермінанти формування концепції управління проектами промислових підприємств Придніпров'я // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції “Наука і освіта 2005”, Т. 17. Екологія. -Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С.17 - 18.
11. **Турило А.М., Новак С.Б., Капітула С.В.** Економічна безпека підприємства. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. - 140с.
12. Экологическая ситуация на Украине и ее мониторинг : анализ и перспективы. – К.: Знание, 1990. – 44 с.
13. **Калініченко О.В.** Економічна концепція організації інформаційних потоків при моніторингу техногенного впливу гірничих робіт на навколишнє середовище / О.В. Калініченко, А.М. Турило // Інституціональний вектор економічного розвитку. – Мелітополь: Вид-во КПУ. – 2009. – Вип. 2 (2). – С. 48-53.

Рукопис подано до редакції 24.03.14

УДК 65.01: 657.222

Є.В. МІЩУК, канд. економ. наук, доц.

А.Д. КЛИМЕНКО, студентка, Криворізький національний університет

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті показано, що облікова політика є одним із дієвих інструментів управління підприємством. Розглянуто й узагальнено теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців щодо сутності облікової політики та її значення. Визначено основні проблеми формування облікової політики підприємства. Обґрунтовано, що заниження ролі облікової політики в управлінні підприємством пов'язане з недостатністю відпрацювання теоретичних положень щодо визначення і трактування її сутності, інструментів та структурних елементів. Виявлено ряд факторів, які впливають на розробку облікової політики, до яких віднесено: форму власності та організаційно-правовий статус підприємства; технічне оснащення управління; кваліфікацію кадрів підприємства; ефективність системи інформаційного забезпечення підприємства; питання фінансово-господарського розвитку; розміри діяльності підприємства. Запропоновано розглядати облікову політику як складний динамічний процес.

Ключові слова: облік, облікова політика, процес, управління, фактоори

Проблема і її зв'язок з науковими і практичними завданнями. У сучасній економіці ринкові відносини вимагають своєчасного одержання і систематизації поточної інформації про внутрішні та зовнішні зміни середовища. Оскільки на них має вплив чинне законодавство, це обумовлює зростання рівня ризику господарської діяльності. За таких умов фінансова стійкість та її забезпечення визначається як одне з головних завдань функціонування підприємства. Досвід країн із розвиненими економічними відносинами вказує на те, що важливою складовою загального механізму ведення господарської діяльності підприємства та її управління є вміло